

Medborgarförslag:

Inrätta en obligatorisk barnkonsekvensanalys vid alla beslut som rör barn.

Avsändare:

Bakgrund

Sedan 1a januari 2020 är FN barnkonventionen svensk lag i Sverige - lagen om nationens konvention om barnets rättigheter (2018:1197)¹.

Barnkonventionen består av 54 artiklar, varav de viktigaste är de fyra grundprinciper;

- 1 - lika värde
- 2 – beakta barnets bäst vid beslut som påverkar barn
- 3 – rätt till liv, utveckling och överlevnad
- 4 – barns rätt till sin åsikt och att vuxna skall lyssna och beakta barns åsikt

Enligt en kartläggning gjord av BRIS (2020) saknar nästan varannan kommun en plan för hur man jobbar med barnkonventionen. Man saknar riktlinjer, checklistor och andra processpunkter för att försäkra sig om att man tillgodoser barnens behov vid investeringar och förändringar, framförallt vid förändringar där barnen påverkas i allra högsta grad – deras skola, utbildning och förändring av närområde till exempel.

”Barns rättigheter ska komma att beaktas på ett helt nytt sätt i offentlig verksamhet, men dessutom faller ett mer genomgripande ansvar på Sveriges hela vuxensamhälle vad gäller att kunna de här frågorna och att tillämpa den kunskapen – oavsett om ens påverkan på barn är direkt eller indirekt.”²

I de kommuner där man jobbar aktivt med barnkonventionen finns goda exempel. Man har riktlinjer om hur man jobbar med barnkonsekvenserna av aktuella beslut som påverkar barn genom att tex:

- Göra workshop tillsammans med barnen – vad ser/vet barnen, vad önskar de, vad är de rädda för, vad de ser som positiv osv.
- För inblandade vuxna tex planhandläggare, socionomer, rektor och pedagoger; checklista över hur beslutet påverkar det enskilda barnet och barngruppen utifrån de fyra grundprinciperna. Men helst bör samtliga 54 artiklar i barnkonventionen beaktas.
- Kartlägga dagens situation, analysera hur ett beslut påverkar barnen, utvärdera positivt/negativa konsekvenser och sedermera hitta lösningar och åtgärder för att eliminera den negativa påverkan på barnet.

¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197/

² <https://www.barnsrettigheter.com/barnkonventionen-till-lag/>

Forskning

Den akademisk forskning där man undersökt hur man implementerar barnperspektivet i beslutsprocesser tyder på en rådande kunskapslucka gällande barnkonventionen och dess tillämpning inom tex skolans verksamhet. Forskning tyder på att riktlinjerna för implementeringen av barnkonventionen trots goda insatser är otydliga och det finns en oklarhet i ansvarsfördelningen.³

Enligt en regelbunden rapport som redovisades 2022, från Barnombudsmannen "*Blir det nån skillnad – eller säger vi det här helt i onödan? Barnkonventionen i barns vardag*" (2022)⁴, listas rekommendationer och presenteras hur arbetet med barnkonventionen går i Sverige. I rapporten skriver man att ett barnrättsbaserat synsätt, kärnan i barnkonventionen, innebär att varje barn ska erkännas, respekteras och skyddas som rättighetsbärare. Genom åren har Barnombudsmannen tagit del av tusentals berättelser från barn. En återkommande känsla barn beskriver är att ingen bryr sig eller lyssnar. Att få känna att man blir tagen på allvar är viktigt ur flera aspekter. Det skapar ansvarskänsla, en förståelse för sammanhang och är ofta grunden för engagemang och tillit till samhället.

Barns delaktighet är också avgörande för att beslut, processer och åtgärder ska kunna beakta barnets bästa. Det är en grundläggande förutsättning för att kunna analysera konsekvenser för barn och för att verksamheter ska kunna bedrivas i enlighet med barnkonventionen.

Forskning visar även att om barn ges möjlighet till delaktighet i tex skola leder det till bättre skolresultat. Rapporter visar även att när barn ges delaktighet vid beslut stärks även deras demokratiska kompetens samt mentala välmående.⁵

Den korta sammanfattningen av Barnombudsmannens rapport, poängterar att mycket arbete återstår att göra, för att tillgodose alla barns rättigheter, perspektiv och hur dessa bör beaktas vid beslut. För att lyckas krävs systematik och rutiner kring barns delaktighet, bedömningar kring barnets bästa och redogörelser för hur bedömningarna har gjorts. Om detta görs metodiskt och efterfrågas av huvudmännen kan barns rättigheter stärkas på många områden, inte minst i barnens vardag. I mer än två år har barnkonventionen varit lag, nu måste rättigheterna bli verklighet i alla barns liv i samtliga kommuner.

Dagens styrning av barnkonventionen i Nacka kommun

På Nacka kommuns hemsida beskriver man utförligt vad barnkonventionen innebär. Men trots sin storlek, medvetenhet om lagen och kommunens ambition finns det idag ingen handlingsplan, styrning eller återkoppling för att säkerställa och beakta barns perspektiv. Man har inte heller några krav på att en barnkonsekvensanalys görs av tjänstepersoner vid respektive förändring och som bör ingå i beslutsunderlag vid beslut som rör och påverkar barn. Tyvärr finns det inget obligatoriskt krav i Nacka kommun på att detta skall göras vid samtliga beslut som påverkar eller berör barn⁶. För att tillgodose barnkonventionen borde Nacka kommun, likt många andra kommuner, jobba strukturellt med en barnkonsekvensanalys för att belysa positiva och negativa konsekvenser för barn och ta fram lösningar och alternativ för att motverka de negativa konsekvenserna.

³ Cassidy, C., Brunner, R. & Webster, E. (2014). Teaching human rights? 'All hell will break loose'. Education, Citizenship and Social Justice

⁴ Barnombudsmannen - Blir det nån skillnad – eller säger vi det här helt i onödan? Barnkonventionen i barns vardag" (2022)

⁵ Grugel, J (2013). Children's rights and children's welfare after the convention on the right of the child. Progress in Development Studies

⁶ Enlig information på Kommunens hemsida och samtal med tjänsteperson, Nacka kommun

Sammanfattning

2020 inrättades en ny svensk lag som började gälla 2020 - lagen om nationens konvention om barnets rättigheter (2018:1197).

Forskning pekar på att systematiskt arbete med barnkonventionen genom rutiner, handlingsplan samt återkoppling skapar skillnad för barnen både kort- och långsiktigt. Nationella rapporter visar även att ett stort ansvar ligger på huvudman i respektive kommun. Många kommuner vet detta, vill jobba med frågan och behöver framförallt upprätta rutiner för att processäkert beakta barns perspektiv och implementera åtgärder för barns bästa vid beslut som rör barn.

Nacka kommun brister i sina processer att säkerställa barns bästa vid beslut som rör enskilda barn och barn i grupp, inte alltid, men en central kvalitetssäkring saknas i dag.

Syftet med en barnkonsekvensanalys är att göra en helhetsbedömning av alla kända faktorer och utifrån dess kartläggning och beskrivning samla en bedömning, som ligger till grund för beslut, om och hur barns bästa skall beaktas.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

1: Att utreda och utforma ett förslag för att inrätta ett krav på en obligatorisk barnkonsekvensanalys i all kommunalt finansierad verksamhet.

Analysen skall ligga till grund för samtliga beslut som påverkar barn. Analysen skall kunna motivera, förklara och presenteras vid samtliga beslut som rör och påverkar barn.

a. Materialet i barnkonsekvensanalysen bör redovisa:

- Hur förslaget berör barnet/barnen
- Kartläggning av dagens kontext vs ny kontext och/eller förändringen
- Barnens perspektiv och synpunkter gällande förändringen
- Trygghetskartläggning
- Identifiera de risker som finns (bla för eventuell diskriminering)
- Hur man tillgodoser utveckling, hälsa och säkerhet för barnen

b. Materialet i barnkonsekvensanalysen bör även redovisa vilka handlingsalternativ som gjorts och åtgärder som krävs för att tillgodose barns bästa.

c. Man bör även inrätta rutiner för återkoppling till barn och dess vårdnadshavare, gällande hur man beaktar och tillgodoser barns synpunkter och barns bästa.